
Використання інтерактивних методів навчання на заняттях української мови в медичному університеті

Інна Перцова

Кафедра суспільних та гуманітарних наук, Донецький національний медичний університет,
м. Кропивницький, Україна

ORCID: 0000-0001-6236-430X

Для цитування цієї статті:

Перцова Інна. Використання інтерактивних методів навчання на заняттях української мови в медичному університеті. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 2, No. 4, 2023, pp. 32-38. doi: 10.46299/j.isjel.20230204.04.

Надійшла до редакції: 06 червня 2023 р.; **Схвалено:** 30 червня 2023 р.;

Опубліковано: 01 серпня 2023 р.

Анотація. Цілеспрямований розвиток та системне реформування вищої освіти потребує особливої ролі мовної освіти, розвитку комунікативної компетенції особистості, здатної використовувати мову як інструмент спілкування. Тому невід'ємною складовою професійної підготовки майбутнього спеціаліста у медичному вузі є предмет «українська мова за професійним спрямуванням», метою якого є застосування отриманих теоретичних знань у практичних ситуаціях, наближених до реального професійного життя. Ще зовсім недавно домінуючим підходом у викладанні української мови був комунікативний підхід, який вважався найкращим, оскільки забезпечував наближення навчання до ситуації справжньої комунікації. Однак останнім часом все більше і більше набирає популярності метод інтерактивного навчання, що прийшов до нас із європейської методики викладання, в якому активність викладача поступається місцем активності студентів. Джерелом забезпечення позитивної мотивації до вивчення української мови у студентів медичних вузів є формування особистісних потреб у якісній професійній мовній підготовці, що спонукають до постійної роботи над собою шляхом застосування особистісно-орієнтованого підходу та інтерактивного навчання. Використання інтерактивних методів навчання, відкриває нові можливості для підготовки висококваліфікованих фахівців – лікарів й формування у них комунікативної та професійної компетенції. Інтерактивне навчання дозволяє студенту брати активну участь у процесі, в якому він звик бути пасивним слухачем. У такій ситуації він не просто отримує знання, а активізує також свою пізнавальну діяльність. Важливість використання у вищому навчальному закладі інтерактивних методів навчання важко переоцінити, оскільки вони забезпечують конструктивні зміни в освітньому процесі, допомагають студентам не тільки оцінити власні здібності, а й надають можливості визначити своє місце та шляхи майбутньої професійної кар'єри.

Ключові слова: нові стратегії навчання, інтерактивні методи навчання, усні, письмові, освітній процес, професійні компетенції, медичний заклад, кластери, імітаційна форма, комунікативна спрямованість занять, ділова гра, стандартизований пацієнт.

1. Вступ

Інтеграція української освітньої системи до Європейської освіти відповідає вимогам часу та диктує необхідність впровадження у практику викладання інноваційних технологій, які дозволять підняти на якісно новий рівень підготовки спеціаліста в різних галузях професійної діяльності.

Методи навчання – це способи спільної діяльності викладача та студентів, спрямовані на досягнення ними освітніх цілей. Виділяють три основні форми взаємодії викладача та студентів: **пасивні**: викладач визначає хід заняття, дії студентів також скеровані викладачем; **активні**, де студенти і викладачі приймають активними участь у процесі актуалізації та засвоєнні нового матеріалу; **інтерактивні** – відбувається інтелектуальна співпраця студентів з викладачем та один з одним.

У сучасній педагогічній практиці застосовуються десятки нових стратегій, методів та прийомів навчання, у тому числі інтерактивних. «Сучасний педагог, незалежно від навчальної дисципліни, що викладається, повинен володіти необхідним "арсеналом" інтерактивних методів навчання та вміти використовувати їх у навчальному процесі» [1]. Важливим аспектом інтерактивних форм навчання є робота у малих групах і парах. Викладач створює всілякі ситуації, коли студенти можуть використовувати наявні знання мови у реальному спілкуванні. Такий вид роботи дозволяє подолати мовний бар'єр, учитися знаходити помилки у своєму мовленні та мовленні свого співрозмовника, самостійно виправляти один одного. Обговорюючи різні теми та питання у групах та парах, студенти мають можливість опрацювати максимальну кількість варіантів мовних конструкцій для найбільш повного та коректного вираження думки. Хоча активність викладача під час проведення інтерактивних занять поступається місцем активності студентів, підготовка до проведення такого заняття є достатньо енерговитратною для викладача, тому вимагає від нього високої педагогічної майстерності та досвіду.

Аналіз проблеми дозволив виявити протиріччя між потребою соціуму в медичних працівниках із високим рівнем професійних компетенцій та недостатнім рівнем організації освітнього процесу в медичному університеті для їхнього розвитку; усвідомленням необхідності проектування змісту освітнього процесу в освітньому закладі на компетентнісній основі та недостатньою розробленістю методичного супроводу освітнього процесу професійної освіти

Ситуація, що склалася, вимагає змін у підходах підготовки спеціалістів. Проблемами професійної медичної освіти у своїх дослідженнях займалися В.Ф. Москаленко [2], А.П. Яворівський [2], І.Є. Булах [3], О.П. Волосовець [4], Ю.В. Вороненко [5] та ін. У дослідженнях наголошується не лише на необхідності повноцінної педагогічної взаємодії, а й можливості її реалізації у діалогічному просторі навчального закладу. Від застосовуваних методів навчання залежить успіх всього освітнього процесу. Модернізація освітньої системи, що відбувається, зміни у системі вищої освіти обумовлені рухом у бік інноваційної особистісно-розвивальної парадигми освіти, необхідністю використання інтелектуально-творчого потенціалу людини для творчої діяльності у всіх сферах життя. Зміна змісту освіти полягає у поступовому переході від навчально-предметної діяльності, заснованої на засвоєнні основ наук, знань, умінь та навичок, до орієнтації на підготовку фахівця, який має не тільки теоретичні знання, а й практичні вміння та навички, конкурентоспроможного на ринку праці, орієнтованого на успішне та ефективне вирішення професійних завдань.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Інтерактивне навчання – навчання, що засноване на психології людських взаємовідносин та взаємодій. У діяльності викладача центральне місце займає не окремий студент як індивід, а група студентів, що взаємодіють.

3. Мета та задачі дослідження

Мета та задачі дослідження розробити модель системи інтерактивних методів навчання, які сприяють реалізації компетентнісного підходу в процесі освіти та професійного навчання студентів медичного закладу.

4. Аналіз літератури

Інтерактивні методи навчання є важливим засобом удосконалення професійної підготовки студентів у медичному закладі. Сучасні інтерактивні методи навчання розглядаються як дидактичний ресурс для інноваційного розвитку вищої медичної освіти в роботах В.І. Астахової [6], І. М. Дичківської [7], В. Євтушевського [8]. Компетентнісний підхід передбачає максимальне включення студентів у різноманітні види самостійної пізнавальної діяльності за допомогою системи завдань та спеціально розроблених засобів навчання.

5. Методи дослідження

Методи дослідження включають теоретичний аналіз та узагальнення наукової літератури з методики викладання української мови як іноземної, системний аналіз, порівняння, теоретико-методичне прогнозування, наукове спостереження.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації освітнього процесу. Його метою є створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває свою успішність, свій інтелектуальний потенціал, що забезпечує ефективність процесу опанування нового матеріалу та актуалізації вивченого. Суть інтерактивного навчання полягає в такій організації навчального процесу, при якому всі студенти виявляються залученими до процесу пізнання, вони мають можливість усвідомлювати та аналізувати з приводу того, що вони знають та думають. Групова діяльність на занятті з української мови спрямована насамперед на забезпечення ефективної комунікації. При застосуванні інтерактивних методів найбільше спрацьовує інтелектуальна активність, дух змагання, суперництва. На такому занятті викладач має бути більш активним, ніж тоді, коли студенти виконують традиційні вправи. Інтерактивні методи навчання покликані вирішити наступні завдання:

- пробудження мотивації у студентів до самоосвіти;
- формування соціальних та професійних навичок;
- ефективне засвоєння нового матеріалу;
- самостійний пошук студентами шляхів та варіантів розв'язання поставленої задачі, обґрунтованого прийнятого рішення;
- формування рівня усвідомленої компетентності студентів.

На заняттях з української мови можуть бути використані такі види **усних ітерактивних** методів:

1. Діалог біля дошки: один студент ставить питання щодо вивченого матеріалу, а інший відповідає.

2. Рольова гра «Хочу запитати у лікаря», яка ефективна під час перевірки домашнього завдання: один запитує, інший відповідає. Діалоги лікаря та пацієнта, інтерв'ю лікаря про методи діагностики та лікування хворих з різними захворюваннями можна використовувати у таких розділах як «Об'єктивні методи обстеження», «Лікування захворювання».

3. Методичний прийом «Протилежності» також спрямований на розширення лексичного запасу. Використовувати цей прийом можна як на мінімальному «стартовому» матеріалі, так і розширеній лексиці. Прийом полягає в тому, щоб підібрати термін-антонім.

4. «Постановка діагнозу» — так називається один із інтерактивних методів, який дозволяє всім студентам брати участь в обговоренні, розділившись на 2–3 групи. Вони читають історію

хвороби, вирішують дилему протягом 5–7 хвилин, потім представляють аудиторії результат. Головне – не стільки точна постановка діагнозу, скільки розвиток професійних мовленнєвих навичок.

Рекомендуємо використовувати наступні **письмові** інтерактивні методи навчання:

1.Словниковий диктант «перевір сусіда» (студенти перевіряють роботу свого сусіда).

2.Написання на дошці вивчених термінів: студент диктує товаришу слова, за підтримки один одного пояснюють правопис слів, складають словосполучення.

До інтерактивних форм навчання, заснованих на **груповій діяльності**, студентам-медикам на заняттях з української можна запропонувати **складання кластерів**. У лінгвістиці під кластером розуміють низку слів, об'єднаних спільною смисловою ознакою (семою). На заняттях з української мови слід використовувати складання кластерів, щоб полегшити процес запам'ятовування лексичних одиниць. Цей метод дозволяє групувати предмети або ознаки на логічному підґрунті. Наприклад, кластери «Частини верхньої кінцівки», «Ділянки голови», «Медперсонал» тощо. Складання кластерів допоможе засвоїти професійні терміни, необхідні під час проходження лікарської практики. Так, студенти виділяють та запам'ятовують кластери «Причини ангіни», «Симптоми бронхиту», «Перебіг та лікування захворювання».Однією із дієвих інтерактивних форм групового навчання студентів-медиків є **складання та розгадування кросвордів** щодо медичних тем «Стенокардія», «Бронхіт», «Гастрит», «Гепатит», «Нефрит». Такі кросворди включають питання про головний симптом захворювання, співвідношення загальнонавчаних слів із медичним терміном.

Ведення дискусії за круглим столом має стати природним компонентом процесу навчання українській мові у медичному виші, оскільки саме цей інтерактивний метод дозволяє особистості відстоювати свою думку, знаходити правильні рішення, об'єктивно оцінювати свою мову та мовлення співрозмовників. Для дискусії можна запропонувати теми: «Безкоштовна медицина: Конституція – за, економіка – проти», «Чи справді українська медицина краща, аніж в ЄС?», «Чи має вакцинація стати обов'язковою»? «Страхова медицина. За і проти».

Сучасна методика викладання української мови акцентує увагу на комунікативній спрямованості занять, що сприяє практичному оволодінню мови через ситуації, наближені до реального професійного життя. Комунікативна компетенція лікаря обумовлена мірою включеності спеціаліста до комунікативної діяльності, його рівнем володіння усним та писемним мовленням. Особливість полягає не лише в тому, щоб використовувати точні слова для висловлювання думок, а й найбільш доречні, комунікативно виправдані у цій ситуації. Навчальні заняття з української мови за професійним спрямуванням у нашому медичному університеті проходять як у імітаційній, так і в неімітаційній формі. За допомогою імітаційних методів навчання відбувається відтворення контексту професійної діяльності, що сприяє успішнішому вирішенню педагогічних проблем чи проблемних ситуацій. Імітаційні заняття обов'язково передбачають імітацію індивідуальної та колективної діяльності у вибраній сфері.

Ділова гра – засіб моделювання різноманітних умов професійної діяльності (включаючи екстремальні). Вона імітує різні аспекти людської активності та соціальної взаємодії. Гра також є методом ефективного навчання, оскільки знімає протиріччя між абстрактним характером навчального предмета та реальним характером професійної діяльності.

Загальні цілі ділових ігор у медицині: занурювати студентів в атмосферу інтелектуальної діяльності, гранично близької до професійної практичної роботи лікаря; ефективно поповнювати словниковий запас професійними термінами та словосполученнями; формувати інтерес та емоційно-ціннісне ставлення до навчальної та професійної діяльності. Для формування клінічного мислення та практики консультування в освіті студентів медичних вузів використовується методика **«стандартизований пацієнт»**, це своєрідна **навчальна гра**, що дозволяє відпрацювати комунікативні навички, поліпшити якість володіння українською мовою. «Стандартизований пацієнт – це спеціально підготовлена людина, яка бере участь в навчанні і оцінці компетенцій учня, вона інсценує/симулює клінічний випадок, відповідно до

заданого клінічного сценарієм» [9]. Консультування пацієнтів дедалі частіше визнають важливим компонентом якісної медичної допомоги населенню. Один із важливих аспектів консультування – уміння озвучувати несподівані чи небажані новини пацієнтам та їхнім сім'ям. Лікар повинен уважно ставитися до слова, звертати увагу на мовний етикет. Недовіра до лікаря, який робить помилки в усному та писемному мовленні, різко зростає. Практика переконує, що здебільшого пацієнти незадоволені невмінням лікаря спілкуватися з хворими чи його родичами. Мова – головний носій та основний спосіб передачі інформації, тому володіння усним та писемним мовленням є суттєвою ознакою ділової кваліфікації лікаря як фахівця, умовою його професійної спроможності. Мета залучення так званих пацієнтів-симулянтів полягає в тому, щоб імітувати труднощі реальних людських взаємодій та сприяти успішному набуттю майбутніми лікарями клінічних навичок та навичок спілкування з пацієнтами. Студенти цінують експериментальні методи навчання, тому що вони можуть практикувати нові навички без ризику заподіяння шкоди пацієнтові і отримувати відгуки про свої клінічні здібності, що розвиваються.

6. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Проблема інтенсифікації процесу творення займає в сучасній лінгводидактичній парадигмі особливе місце. Ми і в майбутніх дослідженнях аналізуватимемо фактори підвищення ефективності викладання української мови та методичну базу, на якій ці завдання можуть бути ефективно реалізовані.

7. Висновки

Отже, зробити процес навчання у медичних вузах цікавим, творчим та якіснішим допоможе викладачам використання у навчальному процесі активних та інтерактивних методів навчання студентів. Специфіка інтерактивного навчання дозволяє комбінувати як традиційні методи з інтерактивними, так і власне інтерактивні методи між собою, що забезпечує при коректному застосуванні ефект новизни на занятті. Засвоєння навчального матеріалу відбувається значно швидше, ніж під час використання традиційних методів викладання. У студентів формуються мовленнєві навички, достатні та необхідні для спілкування у різних комунікативних ситуаціях. Поглиблюючи і покращуючи лінгвістичні, професійні компетенції студентів, інтерактивні методи навчання відображають компетентність самого викладача, який обирає найкращі, найефективніші та найсучасніші методи своєї роботи.

Список літератури:

- 1) Дроздова А.А. Системний підхід у навчанні математиці. *Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Science: Key Aspects»* (December 19-20, 2022). Rome, Italy. С. 416
- 2) Москаленко В.Ф., Єгоренко А.І. & Яворівський А.П. Нано-біотехнології та наномедицина як концептуальний фактор і дидактичний ресурс для інноваційного розвитку вищої медичної освіти. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця. *XVIII-а конференція Нано-біотехнології та наномедицина як концептуальний фактор і дидактичний ресурс для інноваційного розвитку вищої медичної освіти*. Вилучено із: <http://www.mce.su/rus/archive>.
- 3) Булах І.Є., Волосовець О.П. Вороненко. Ю.В. & ін. (2003). Система управління якістю медичної освіти. Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕСС, 212 с.
- 4) Волосовець О.П., Кривопустов С. П., Кузьменко А. Я., & Логінова І. О. (2014) Інноваційні підходи до підготовки лікарів зі спеціальності "Педіатрія" в інтернатурі *Медична освіта*. 2014. № 3 (дод.). (С. 45-46). Вилучено із: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2014_3\(dod\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mosv_2014_3(dod))

- 5) Вороненко Ю.В., Мінцер О.П. (2013) Розвиток нових технологій у післядипломній освіті лікарів і провізорів: тенденції, експертні висновки та реальні оцінки ефективності навчання. *Медична освіта*. № 2. С. 19-23
- 6) Астахова В. І. (2002). Нові тенденції в соціально-економічному розвитку української вищої школи і завдання управлінської політики. *Педагогіка і психологія*. 2002. № 3 (С. 15–18).
- 7) Дичківська І. М. (2004). Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 320 с.
Гурч Л. М. (2003). Впровадження інноваційних педагогічних технологій: вимоги сучасності. *Проб. і персп. розв. фін. системи України*. Вип. 9. (С. 151–153).
- 8) Євтушевський В. (2008) Управління інноваційним розвитком у вищих навчальних закладах України. *Проблеми освіти*. 2008. Вип. 54 (С. 13–19).
- 9) Ханюков О. О., Єгудіна Є. Д., Сапожниченко Л. В., Калашникова О. С., & Кравченко О. І. (2019). Навчання студентів медичних вузів на клінічних кафедрах з використанням методики «стандартизований пацієнт». *Вісник проблем біології і медицини*. Вип. 1, том 2 (149) (С.243-245).
- 10) Нові технології навчання (2001). *Наук.-метод. зб.* Вип.29. К., 235 с.
- 11) Василик В.С. (2014). Впровадження сучасних методів освіти у викладанні базових дисциплін як ключовий компонент професійної підготовки майбутніх лікарів. *Шляхи удосконалення навчального процесу і необхідність впровадження нових підходів у роботі кафедр медичного університету в сучасних умовах: тези доповідей навч.-метод. конференції*. Вінниця. 26 лютого (С. 28-29).
- 12) Дудік О.П. & Драчук Н.А. (2014). Використання інтерактивних методів навчання на практичних заняттях у студентів стоматологічного факультету. *Шляхи удосконалення навчального процесу і необхідність впровадження нових підходів у роботі кафедр медичного університету в сучасних умовах: тези доповідей навч.-метод. конф.* Вінниця. 26 лютого (С. 69-70).
- 13) Ільченко О.І., Козицька Т.В., & Храпай О.В. (2012). Інтегральний підхід до викладання у вищих медичних навчальних закладах. *Медична освіта*. № 3 (С. 70-72).
- 14) Томашевська М. (2017). Використання інтерактивних методів навчання при підготовці майбутніх педагогів у вищому навчальному закладі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 8 (72) (С. 178–188).
- 15) Сіроштан О.В. (2012). Інтерактивні методи навчання в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. *Соціальна педагогіка : теорія та практика*, №1 (С. 85–90).
- 16) Гай О., Захарова Є. (2015). Інтерактивні методи викладання економічних дисциплін у вищих навчальних закладах в контексті забезпечення якості підготовки вітчизняних фахівців. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки*, Вип. 27. С. 36–42.
- 17) Луцик І. Г. (2007) Використання інтерактивних методів як засіб створення інтенсивного освітнього середовища. *Нові технології навчання*. № 46. (С. 59–63).

Interactive learning methods in Ukrainian language classes for medical students

Inna Pertsova

Department of of Social Sciences and Humanities of the Donetsk National Medical University, Kropyvnytskyi, Ukrainian

ORCID: 0000-0001-6236-430X

Abstract. In order to achieve results-oriented development and consistent reforming of the higher education system, a special attention must be directed to language learning, building communicative competence of an individual capable of using a language as a communication tool. Therefore, an integral part of the professional training of future doctors at medical universities is the subject “Major-Specific Ukrainian Language”, which is supposed to help students apply their theoretical knowledge in practical situations close to a real professional life. The dominant approach in teaching the Ukrainian language until recently was the communicative approach, which was considered the most effective method, as the educational process was brought closer to real communication situations. However, a new approach has been getting more attention lately. It is the interactive learning method that originated from the European teaching methods, in which the activity of students is prioritized over the activity of a teacher. Positive motivation for learning the Ukrainian language among medical students comes from the formation of individual’s needs for high-quality professional language learning, which push them towards constant self-improvement by employing a person-oriented and interactive learning approach. Interactive learning methods offer new opportunities for the training of highly qualified specialists (doctors) and the development of their communicative and professional competences. With interactive learning, students, who are used to being passive listeners, actively engage in the process. Thus, they not just accumulate knowledge, but also activate their cognitive activity. The role of interactive learning methods in higher educational institutions cannot be overestimated, as they promote re-structuring of the educational process, help students not only judge their own abilities, but also offer opportunities to determine their place and future career trajectory.

Key words: new teaching strategies, interactive learning methods, verbal, written, educational process, professional competences, healthcare centre, clusters, simulation form, communicative focus of classes, professional simulation exercise, standardized patient.
